

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 28 Mart 2024
Sayı : 4391

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın *Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Mehmet Özhasseki tarafından* Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını talep ederim.
Saygılarımla.

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN
İstanbul Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

AB ülkeleri hurda metallerini daha düşük çevre, iklim, çalışma ve sosyal standartlara sahip üçüncü ülkelere ihraç etmeye devam ediyor. Bu ülkeler içinde Türkiye lider konumunda. AB'nin resmi istatistik kurumu Eurostat'ın verilerine göre, Avrupa'dan Türkiye'ye yapılan atık ihracatı son 20 yılda yaklaşık üç kat arttı. Türkiye, 2021'de 14,7 milyon tonluk çöp ithal ederek 2004'teki ithalatını üçe katladı. Böylece AB'nin en çok çöplerini yolladığı ülkeler arasında açık ara farkla lider oldu. Türkiye 2020 ve 2021 yıllarındaki liderliğini 2022'de de korudu ve 12,4 milyon tonluk hacimle AB toplam atık ihracatının %39'unu aldı. AB'nin ihracatında türlerine göre büyük ağırlığı hurda metal (demir ve çelik atıkları) oluşturuyor. 2022'de AB 17,8 milyon ton hurda metal ihraç etti ve bu, yapılan tüm atık ihracatının %55'ini oluşturdu. İhraç edilen hurda metalin yaklaşık üçte ikisine (%60) karşılık gelen 10,7 milyon tonu alan ülke ise Türkiye oldu. Veriler Türkiye'nin metal atık ithalatında artış olduğunu gösteriyor.¹

2018 yılına kadar dünyada üretilen katı çöplerin %40'ını Çin alıyordu. Çin 2018 yılında plastik atık ithalatını, 2021 yılında da her türlü katı atık ithalatını yasakladı. Çin'in plastik atık ithalatı yasağının ardından plastik çöplerin yeni adresi olan Türkiye'de her sene plastik atık ithalatı katlanarak artmaya devam ediyor. Ülkemiz 2022 yılında da Avrupa'dan en çok plastik atık alan ülke oldu. Murat Kurum'un Çevre Bakanlığı döneminde AB'nin en çok çöp gönderdiği ülkenin Türkiye olduğu Greenpeace Akdeniz'in Eurostat'dan derlediği çarpıcı verilerde de görülüyor: Türkiye, 2020 yılında AB ülkeleri ve İngiltere'den toplam 659 bin 960 ton plastik atık ithal etti. 2019 yılında Avrupa'dan Türkiye'ye gelen plastik atık miktarı 582 bin 296 tondur. Bir yılda plastik atık ithalatı %13 arttı ve 2020 yılında da Avrupa'dan en çok plastik atık alan ülke oldu. Ayrıca Türkiye, Avrupa plastik atık ihracatının %28'ini karşıladı. Plastik atık ithalatı son 16 yılda (2004-2020) 196 kat arttı.²

Eurostat'ın 2022 yılı verilerine göre, Türkiye yine Avrupa Birliği'nden en fazla geri dönüştürülebilir plastik atık ithal eden ülke oldu. Türkiye, AB dışına gönderilen tüm geri dönüştürülebilir plastiğin %29'una tekabül eden 319 bin tonunu ithal etti. Onu %17 payla Endonezya ve %15 payla Malezya izledi. Çin'in atık ithalatına getirdiği yasaklamanın akabinde Türkiye'de bu atıkları geri dönüştürmek için pek çok tesis kurulmaya başladı. "Ekonomik büyüme ve istihdam" adına biri Adana'da olmak üzere birçok yerde plastik organize sanayi

¹ BBC News Türkçe, "Türkiye'nin hurda metal ithalatı artıyor", <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61577828> (erişim: 15.03.2024).

² <https://www.greenpeace.org/turkey/basin-bultenleri/turkiye-yine-avrupadan-en-cok-plastik-cop-alan-ulke-oldu/>

bölgeleri kuruldu. Yatırım teşviki verildi, ithalat yapan firmalara vergi muafiyeti getirildi, ithal ettikleri atıkların vergisini devlet ödüyordu. Bu teşvik sürecinin ardından plastik atık ithal eden firmalar hızla arttı. Bu süreç, birçok merdiven altı firmanın da ortaya çıkmasına neden oldu. Sektörün büyük çoğunluğunu bunlar oluşturuyor.³

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Adana Şubesi'nce 11 Mart 2024 tarihinde düzenlenen "Plastik Atık Ticareti: Kirliliğin Sömürgeci Biçimi" belgesel gösterimi sonrası konferansta konuşan Doç. Dr. Sedat Gündoğdu, plastik geri dönüşümünün bir çözüm olmadığını, bunun plastik endüstrisi tarafından, plastik tüketimini arttırmak üzere kurgulanan bir yaklaşım olduğunu belirterek, buna bağlı olarak gerçekleşen sınır ötesi yasa dışı faaliyetlerin ülkelerin çevresini nasıl kirlittiğini, belgeselin Türkiye'nin de Adana özelinde bu kirli ticaretten nasıl etkilendiğini gözler önüne serdiğini vurgulayarak şunları söylemiştir: "Özellikle geri dönüşüm süreçlerinde ortaya çıkan mikroplastikler ve diğer kimyasalların sulama kanalları aracılığıyla Seyhan ve Ceyhan Nehirlerine oradan da Akdeniz'e ulaştığını ve bunun da ciddi bir deniz kirliliği yarattığı ve bu durumun da Türkiye'yi Akdeniz'i plastikle en çok kirlitilen sahil haline getirdi. Bu durum tarımsal arazilerde de kirliliğe neden oluyor. Bu kanalların sulama amacıyla kullanılmasıyla gıda zincirinin de bu kirlilikten etkilendiğini gösteriyor. Çözüm plastiğin geri dönüşümünün değil plastik üretiminin kısıtlanmasıyla mümkün olacaktır."⁴

Bu bağlamda;

1. Hem ülkemizin emperyalist ülkelerin çöplüğü olmasını önleme hem de ülke içinde plastik üretimi ve tüketiminin azami düzeyde yasaklanması için bakanlığınızın bir çalışması var mıdır?
2. Hükümetin ve bakanlığınızın "sıfır atık yönetim sistemi" kapsamında 2020'de %13 olan geri kazanım oranının 2023'te %35'e çıkarılacağı iddiası gerçekleşmiş midir?⁵ Gerçekleşti ise, geri kazanılamayan atıkların akıbeti ne olmuştur?
3. 2023 yılında Türkiye'nin ithal ettiği atık miktarı ne kadardır? Bunun yüzde kaçını plastik atıktır? İthal edilen plastiğin atığın geldiği ülkeler hangileridir? İthal edilen plastik atıklar temiz ise ne kadarı işlenmiş ve ne kadarı hangi yöntemlerle bertaraf edilmiştir?
4. 2023 yılında ithal edilen atıkların ne kadarı ve yüzde kaçını geri dönüştürülmüştür? Geriye kalan atık yüzdesi kaçtır? Bu geriye kalan atıkların yüzde kaçını yakılarak bertaraf edilmiş, yüzde kaçını boş arazilere bırakılmış ya da toprağa gömülmüştür? Türkiye genelinde kaç adet geriye kalan atıkları yakma tesisi bulunmaktadır ve ne kadarı kaç yüzdelik oranda atık yakma işlemini yerine getirmiştir?
5. Mayıs 2021'de yasaklanan ancak uygulamaya konulmasının hemen ardından iptal edilen "plastik/poliyeten atıkların ithaline ilişkin iddia edilen "sıkı denetim" kurallarına uyulmakta mıdır?

³ <https://www.greenpeace.org/turkey/basin-bultenleri/turkiyede-plastik-atik-ithalati-son-15-yilda-173-kat-artti/>

⁴ <https://www.gazetevatan.com/yemel-haberler/adana/tmmobdan-atik-belgeseli-plastik-atik-ticareti-kirliligin-somurgeci-bicimi-2131593>

⁵ <https://cygm.csb.gov.tr/geri-kazanım-katılım-payına-iliskin-yonetmelik-yayimlandi-duyuru-404949> ;
<https://csb.gov.tr/bakan-kurum-sifir-atik-hareketi-ile-geri-kazanım-orani-artti-96-milyar-tl-ekonomik-kazanc-saglandi-bakanlik-faaliyetleri-38651>

6. 2023 yılı itibariyle atık denetimi yapılan işletme sayısı kaçtır? Bu işletmeler hangi illerde toplanmıştır? Denetimler sonucunda çevre ve insan sağlığı bakımından uluslararası ve ulusal mevzuata uymayan işletmelere hangi yaptırımlar uygulanmıştır?

7. 2023 yılında denetimler sonucunda kaç işletmenin faaliyeti durdurulmuş, kaç işletmeye ne kadar para cezası kesilmiş ve kaç işletme için savcılığa suç duyurusunda bulunulmuştur? Ayrıca kaç firmanın atık ithalatçı kayıt belgesi" iptal edilmiştir. Söz konusu sorular kapsamına giren işletmelerin listesi kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşılacak mıdır?